

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

Nëntor, 2022

Autor dhe botues: EC Ma Ndryshe

Rr. Fehmi Lladrovci 94, Prizren &

Xhemajl Mustafa 9/1 LL-4 No.7 , Prishtinë

www.ecmandryshe.org info@ecmandryshe.org

029 222 771 & 038 224 967

Ky raport është realizuar nga EC Ma Ndryshe si pjesë e Aleancës për Qytetari Aktive në kuadër të programit – “Aleanca për Qytetari Aktive dhe Komuna Përgjegjëse, financuar nga Olof Palme International Center mbështetur nga Qeveria e Suedisë.

Hyrje

Transparenca, pjesëmarrja qytetare, vendimmarrja dhe demokracia lokale janë procese të ndërlidhura. Si të tilla, çalimi në njëri nga këto elemente, nënkupton shpërndarje nga procesi.

Nëse një autoritet lokal synon të zbatojë në realitet demokracinë lokale, ai duhet të kujdeset maksimalisht për arritjen e standardeve të transparencës, të sigurojë pjesëmarrjen e qytetarëve, të merr në konsideratë mendimet e qytetarëve gjatë vendimmarrjes dhe përsëri në fund të jetë transparent ndaj qytetarëve mbi vendimet e marra. Në të njëjtën kohë vendimmarrja transparente ngushton hapësirën për veprime të dyshimta të zyrtarëve komunalë, në çështjet e menaxhimit të buxhetit, pronës dhe aseteve publike.¹

Transparenca	<i>Transparenca nënkupton jo vetëm vënien në dispozicion të informacionit, qoftë ky informacion me karakter ekonomik, politik apo ligjor, por edhe ushtrimin e veprimtarisë së institucioneve në mënyrë të hapur me publikun.</i>
Pjesëmarrja (Gjithëpërfshirja)	<i>Gjithëpërfshirja dhe pjesëmarrja aktive nënkupton dhënien e mundësive për gjithë aktorët që të marrin pjesë në procesin e zhvillimit të politikave si dhe angazhimin aktiv në proceset e vendimmarrjes. Pra, qytetarët mund të ndikojnë në punimet e qeverisë së tij.</i>
Llogaridhënia	<i>Llogaridhënia nënkupton përgjegjësinë e vendimmarrësve, kontrollin mbi administratën, mbikëqyrjen e aktiviteteve publike si dhe administrimin e drejtë të shpenzimeve publike.</i>

Korniza ligjore në Kosovë ofron mjaft hapësirë dhe mekanizma, të cilat komunat mund t'i shfrytëzojnë me qëllim të rritjes së transparencës dhe llogaridhënies së tyre kundruall qytetarëve. Megjithatë, zbatimi në praktikë i këtyre mekanizmave dallon nga komuna në komunë dhe në përgjithësi ato nuk kanë qenë në gjendje të përmbushin obligimet ligjore.¹

Mjetet që ndihmojnë në zbatimin e këtyre tre shtyllave janë: Kushtetuta e Kosovës – e cila i krijon të drejtën që çdo qytetari/e të ketë qasje në dokumente publike, si në nivelin qendror dhe në atë lokal, si dhe krijon obligimin e institucioneve që të krijojnë mekanizmat për jetësimin e kësaj të drejte; së bashku me Ligjin për qasjen në dokumente publike dhe Ligjin për Vetëqeverisje Lokale.

Të tre këto shtylla janë të domosdoshme sa i përket qeverisjes demokratike të cilat së bashku e shtyjnë shtetin, sektorin privat dhe shoqërinë civile të përqendrohen në rezultate, të kërkojnë objektiva të qarta, të zhvillojnë strategji efikase të monitorojnë dhe raportojnë për performancën e tyre.

¹ https://www.ecmandryshe.org/repository/docs/Udhezues_per_Transparency.pdf

Përmes llogaridhënies dhe transparencës publike, qeveritë së bashku me shoqërinë civile dhe sektorin privat, mund të arrijnë harmoni ndërmjet politikave publike, zbatimit të tyre dhe ndarjes efikase të resurseve.

Pavarësisht konstatimeve se është bërë progres në rrafshin e pushtetit lokal dhe konsolidimit të komunave, llogaridhënia dhe transparenca institucionale mbeten ende çështje sfiduese. Kushti kryesor për të pasur procese të qëndrueshme dhe demokratike për reforma është aftësia për të bërë qytetarët të besojnë politikëbërësit duke i përfshirë ata në proceset vendimmarrëse. Sa më e fortë të jetë lidhja mes dy palëve, aq më shumë do të ketë zhvillim të suksesshëm dhe demokratik.²

Ligjet dhe aktet nënligjore ofrojnë gamë të gjerë të mekanizmave që mund dhe duhet të shfrytëzohen nga komunat me qëllim të rritjes së transparencës së tyre karshi qytetarëve.

Ndër mekanizmat kryesorë të cilat komunat mund dhe obligohen t'i shfrytëzojnë për të siguruar transparencë dhe llogaridhënie mbi punën e tyre janë:

- Njoftimet mbi takimet e Kuvendit;
- Takimet me publikun;
- Konsultimet publike;
- Publikimi i akteve;
- Komitetet konsultative;
- Qasja në dokumentet publike, etj.

Përkundër një numri të madh të mekanizmave për sigurimin e transparencës dhe llogaridhënies në punën e komunave, zbatimi në praktikë i tyre dallon nga komuna në komunë. Madje, edhe brenda vetë komunave ka dallime në shfrytëzimin e drejtë dhe në përputhje me obligimet ligjore të këtyre mekanizmave. Për shembull, derisa një komunë mund të përmbushë njërin segment të obligimit ligjor, ta zëmë njoftimin mbi takimet u kuvendit, po ajo komunë mund të çalojë në zbatimin e obligimit ligjor mbi konsultimet publike.

Si pasojë, debatet e konsultimet publike kanë filluar të kthehen në instrumente formale që nuk prodhojnë ndonjë efekt përmbajtësor në vendimmarrje. Kjo shpesh vjen si rrjedhojë e shkëputjes së komunikimit sa i përket adresimit dhe prodhimit të efekteve reale nga debatet publike. Këto debate nuk po shihen me interes për shkak të trajtimit të përgjithshëm të temave. Andaj, komunat duhet të kalojnë përtej kornizave duke nisur një formë të strukturuar të debateve me fokus grupe dhe në baza sektoriale me publikun.³

Në Raportin e Monitorimit të Dëgjimeve Buxhetore për vitin 2023 që EC Ma Ndryshe ka realizuar në Prizren është vërejtur një rritje e dukshme e pjesëmarrjes së qytetarëve, pasi që nga viti i kaluar ku në këto dëgjime kanë marrë pjesë 130 qytetarë, këtë vit ky numër është rritur në 350 qytetarë.⁴

Realizimi i këtyre konsultimeve dhe debateve publike gjithëpërfshirëse u mundëson atyre që të informojnë publikun mbi vendimmarrjen, si dhe të promovojnë e përmirësojnë punën e tyre. Vet

² https://www.kligi-ks.com/repository/docs/08_08_2018_1434950_141_metodologjia_per_rritjen_e_transparences_dhe_llogaridhenies.pdf

³ https://www.ecmandryshe.org/repository/docs/Udhezues_per_Transparence.pdf

⁴ https://ecmandryshe.org/repository/docs/221015061310_Raport_monitorimi_Degjimet_publike_per_hartim_te_buxhetit_per_vitin_2023r.pdf

publikimi i dokumenteve të politikave vendore i siguron publikut informacionin e nevojshëm për të qenë pjesë aktive në politikëbërje dhe vendimmarrje.

Për të parë një këndvështrim tjetër për këtë temë EC Ma Ndryshe ka realizuar hulumtimin “Gjithëpërfshirja, transparencë dhe llogaridhënia në Komunën e Prizrenit” me 150 qytetarë të Prizrenit nga të cilët 57% ishin gra dhe 43% ishin burra.

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

**A KENI NJOHURI PËR MËNYRËN E FUNKSIONIMIT DHE VENDIMMARRJEN NË
KOMUNËN TUAJ?**

PO /44%

JO / 39%

NUK E DI / 17%

**A KENI PROVUAR PERSONALISHT APO NË GRUP ME QYTETARËT TJERË QË TË
INICIONI NDONJË NISMË PËR ZGJIDHJEN E NDONJË PROBLEMI NË KOMUNËN
TUAJ GJATË VITEVE TË FUNDIT?**

PO /78%

JO / 22%

NËSE PO, PËR ÇFARË ÇËSHTJE?

- Pastrimin e mbeturinave
- Rregullimin e rrugës
- Rregullimi i ndriqimit publik
- Ujësjetësi

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

A KENI MARRË PJESË NË NDONJË DEBAT PUBLIK TË ORGANIZUAR NGA KOMUNA?

PO /33.3%

JO /66.7%

**KOMUNA E JUAJ A JU KA MUNDËSUAR PJESËMARRJEN NË HARTIMIN E BUXHETIT
KOMUNAL?**

PO /36.7%

JO /63.3%

**NË ÇFARË SHKALLE JANË BËRË PUBLIKE DETAJET NGA PËRMBAJTJA E BUXHETIT
KOMUNAL?**

SHUMË TË LARTË /4.7%

MESATARE /31.3%

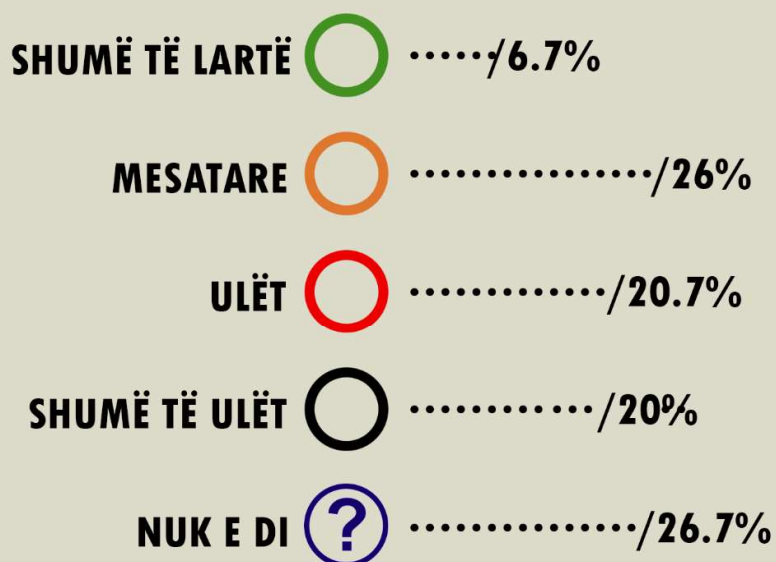
ULËT /17.3%

SHUMË TË ULËT /10%

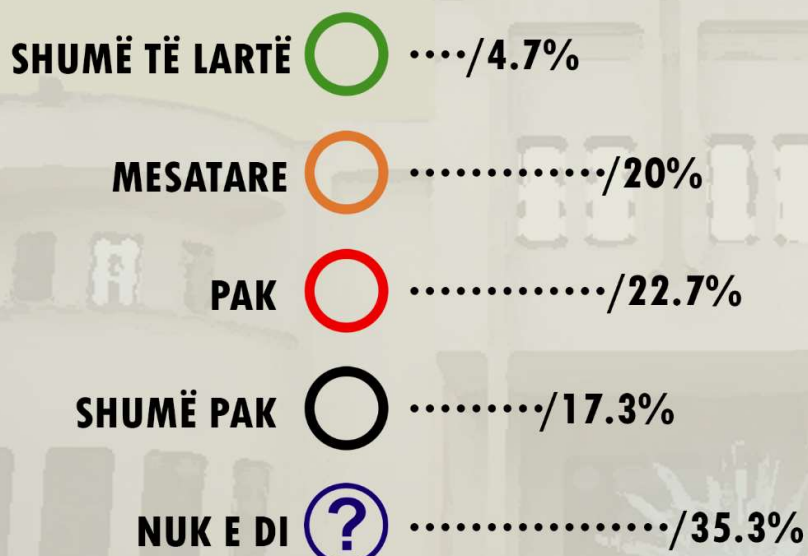
NUK E DI /36.7%

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

SA KENI NJOHURI MBI EKZEKUTIMIN E BUXHETIT TË KOMUNËS?

**SA KENI QASJE NË VLERËSIMIN DHE MONITORIMIN E BUXHETIT KOMUNAL
(RAPORTI VJETOR FINANCIAR, RAPORTI I AUDITORIT, ETJ)**

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

**NË ÇFARË MËNYRE JU KA KONSULTUAR KOMUNA GJATË HARTIMIT TË POLITIKAVE
PUBLIKE: DOKUMENTEVE TË RËNDËSISHME STRATEGJIKE, PLANEVE, BUXHETIT, ETJ?**

-DEBATE PUBLIKE

-UEB FAQE

-RRJETE SOCIALE

-NUK KA KONSULTUAR

**A KENI PASUR NDONJË MUNDËSI QË PROBLEMET AKTUALE T'I PARAQITNI PARA
ORGANEVE KOMUNALE?**

PO /38.7%

JO /61.3%

**A MENDONI SE KOMUNA PËRFSHIN TË GJITHA GRUPET E KOMUNITETIT NË
PLANIFIKIMIN DHE HARTIMIN E POLITIKAVE PUBLIKE?**

PO /34%

JO /25.3%

NUK E DI /40.7%

GJITHËPËRFSHIRJA, TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNJA NË KOMUNËN E PRIZRENIT

**A MENDONI SE KOMUNA ZBATON MASA PËR PËRFSHIRJEN E QYTETARËVE NË
VENDIMMARRJE?**

PO /14.7%

JO /39.3%

NUK E DI /46%

**CILAT JANË INSTRUMENTET QË KENI NË DISPOZICION PËR TË SHPREHUR KËNAQËSINË
APO PAKËNAQËSINË ME QEVERISJEN LOKALE?**

-DEBATE PUBLIKE

-UEB FAQE

-RRJETE SOCIALE

-ANKETAT

-TAKIME NË KOMUNË

-NUK KA INSTRUMENTE

Përfundime:

Raporti “Gjithëpërfshirja, transparencja dhe llogaridhënia në Komunën e Prizrenit” pasqyron perceptimet e qytetarëve rreth gjendjes së komunës së Prizrenit sa i përket llogaridhënies, gjithëpërfshirjes dhe transparencës.

- Nga 150 pjesëmarrës të anketuar 45% e tyre kanë thënë se “PO” janë të njohur me mënyrën e funksionimit dhe vendimmarrjen në komunë, 40% e tyre nuk janë të njohur me këto çështje ndërsa 15% e tyre janë përgjigjur me “Nuk e di”.
- 78% e qytetarëve janë përgjigjur me “JO” kur janë pyetur se a kanë provuar vet ata apo në grup me qytetarët tjerë që të inicioni ndonjë nismë për zgjidhjen e ndonjë problemi në komunën tuaj gjatë viteve të fundit dhe 22% të tjerë kanë thënë “PO”.
- Qytetarët që janë përgjigjur me “PO” më tutje kanë treguar se kanë iniciuar kërkesa të shumta drejt komunës në lidhje me përmirësimin e infrastrukturës si: rregullimi i sistemit të ujërave të zeza, rregullimi i ndriçimit publik, mungesa e shportave për mbeturina, rregullimi dhe shtrimi i rrugëve, shtyllave elektrike, kërkesa në lidhje me Qendrën Rinore dhe qasjes për Persona me Aftësi të Kufizuar, etj. Kërkesa këto që sipas shumicës së qytetarëve nuk janë përfillur nga ana e Komunës. Përveç tjerash një pjesë e qytetarëve kanë shprehur edhe aktivitetet e iniciuara nga vet ata në të mirë të komunitetit siç janë aksionet e pastrimit në lagje të ndryshme të qytetit.
- Pjesëmarrja e qytetarëve në diskutime publike siç e thamë më lartë është një element me shumë rëndësi sa i përket rritjes së transparencës dhe llogaridhënies së institucioneve lokale, andaj qytetarët në vazhdim janë pyetur se a kanë marrë pjesë në ndonjë debat publik të realizuar nga Komuna, ku 67% e qytetarëve kanë treguar që “JO” nuk kanë marrë pjesë në debate të tilla dhe vetëm 33% e tyre kanë thënë se “PO” kanë marrë pjesë.
- Nga të gjithë të anketuarit, 64% e tyre kanë thënë se “JO” kur janë pyetur se a ju ka mundur komuna pjesëmarrjen në hartimin e buxhetit komunal, ndërsa vetëm 37% e tyre e kanë pohuar këtë gjë.
- 37% e qytetarëve kanë vlerësuar “Shumë të lartë” shkallën e publikimit të detajeve nga përmbajtja e buxhetit komunal, “Mesatarisht” është vlerësuar nga 31%, ndryshe nga 27% të tjerë të cilët e kanë vlerësuar si të “ulët dhe shumë të ulët” këtë proces dhe vetëm 5% e qytetarëve kanë dhënë përgjigjen Nuk e di.
- E sa i përket ekzekutimit të buxhetit të komunës nga ky hulumtim del se 26% e qytetarëve janë “Mesatarisht” të njohur, 41% janë “Pak dhe Shumë pak” të informuar dhe 28% kanë zgjedhur opsionin “Nuk e di”, teksa vetëm 7% të tjerë kanë pranuar se kanë “Shumë” njohuri mbi ekzekutimin e buxhetit.

- 5% e qytetarëve kanë shprehur se kanë “Shumë” qasje në vlerësimin e monitorimin e buxhetit komunal, 20% kanë “Mesatarisht” qasje, 23% kanë “Pak” dhe 17% të tjerë kanë “Shumë pak” qasje. Ndërsa opsioni “Nuk e di” është zgjedhur nga përqindja më e madhe e qytetarëve (35%).
- Sa i përket konsultimeve gjatë hartimit të politikave publike: dokumenteve të rëndësishme strategjike, planeve dhe buxhetit, një pjesë e madhe e të anketuarve (44%) kanë thënë se komuna nuk na ka konsultuar në hartim të këtyre politikave. 30% janë konsultuar përmes debateve publike, 15% përmes ueb faqes së komunës teksa pjesa tjetër e qytetarëve kanë përmendur rrjetet sociale dhe disa prej tyre janë përgjigjur me “Nuk e di”.
- 61% e qytetarëve të Prizrenit kanë thënë se “JO” nuk kanë pasur ndonjë mundësi që problemet aktuale t’i paraqesin para organeve komunale, e me “PO” janë përgjigjur vetëm 39% e tyre.
- Sipas 34% e qytetarëve Komuna e Prizrenit “PO” përfshin të gjitha grupet e komunitetit në planifikimin e hartimin e politikave publike, 25% të tjerë kanë treguar që “JO” nuk ka gjithpërfshirje teksa 41% e tyre kanë përzgjedhur opsionin “Nuk e di”.
- Qytetarët mendojnë ngjashëm edhe sa i përket zbatimit të masave për përfshirjen e qytetarëve në vendimarrje, ku 15% e tyre mendojnë që “PO” këto masa zbatohen, 39% mendojnë që jo dhe gjithsej 46% “Nuk e din” se a zbatohen këto masa.
- 47% e qytetarëve përdorin rrjetet sociale si instrumente për të shprehur kënaqësinë apo pakënaqësinë me qeverisjen lokale, 25% të tjerë përdorin ueb faqen e komunës dhe 6% përdorin anketat. Teksa pjesa tjetër e qytetarëve kanë përmendur debatet publike, disa janë përgjigjur me “Nuk e di” e disa prej tyre kanë theksuar se nga ana komunës nuk përdoret asnjë instrument.

Rekomandime:

Duke i marrë për bazë rezultatet e dala nga hulumtimi në terren, EC Ma Ndryshe rekomandon autoritetet lokale që:

- të ndërmarrin veprime konkrete për përfshirjen më të madhe të qytetarëve në vendimmarrje, dhe atë nga të gjitha grupet e komuniteteve, duke aplikuar metoda më kreative për komunikim më efektiv dhe më efikas me komunitetin, në mënyrë që nevojat e kërkesat e tyre të jenë pjesë e politikave publike të nivelit lokal;
- kërkesat e qytetarëve ti adresojnë brenda afateve të shkurta kohore, ashtu që me zgjidhjen e problemeve në komunitet, të inkurajojnë përfshirjen më të madhe të qytetarëve në qeverisjen lokale;
- të realizojnë takime më të shpeshta dhe në baza të rregullta nëpër fshatra, lagje e vendbanime për të krijuar një dialog të qëndrueshëm me qytetarët, i cili përmes angazhimeve konkrete do të rriste besimin e ndërsjellë;
- në bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile të organizohen punëtori tematike që do të rezultojnë në gjithpërfshirje dhe hartim të politikave më të qëndrueshme të dikasteret e ndryshme të pushtetit lokal;
- të rrisin transparencën e llogaridhënien me publikimin e raporteve në kohë reale dhe me informata të hollësishme që janë në interes të publikut.

Për EC:

EC angazhohet për qëndrueshmëri ekonomike dhe qeverisje demokratike në nivel lokal (dhe rajonal) përmes mobilizimit të komunitetit, mbikëqyrjes së vendimmarrjes publike dhe partneritetit në zbatim të programeve dhe politikave zhvillimore.

Për përmbushjen e këtij misioni organizata zbaton projekte dhe nisma në kuadër të dy programeve kryesore:

Qytete/Komuna Gjithëpërfshirëse dhe Zhvillim i Qëndrueshëm.

Ndërsa programi i tretë është ideuar si njësi mbështetëse për veprimin e organizatës dhe synon adresimin e tri sfidave të jashtme dhe të brendshme: 1. Vëllimin e pamjaftueshëm të dijes empirike në vend, përfshi të dhënat e besueshme statistikore, analizat e specializuara dhe mendimet profesionale, 2. Nevojën për konsolidimin e kapaciteteve të brendshme, veçanërisht në hulumtime, baza të të dhënave, analizë, menaxhim, zhvillim komunitar dhe ekspertizë sektoriale, dhe 3. Mungesën e qëndrueshmërisë financiare afatgjatë duke i diversifikuar burimet e të hyrave, me theks në ofrimin e shërbimeve për palët e treta.

Trekëndëshi konceptual që do të orientojë punën e organizatës në pesë vitet e ardhshme (2020 - 2024) ka këto elemente: 1. Gjithëpërfshirjen, 2. Qëndrueshmërinë, dhe 3. Dijen. EC beson se demokratizimi dhe zhvillimi i gjithëmbarshtëm shtetëror është proces që duhet planifikuar dhe ndërtuar nga posht lart. Në thelb të qeverisjes demokratike qëndron hapja dhe përfshirja e të gjithëve në marrjen e vendimeve që kanë për synim të mirën e përbashkët, ndërsa planifikimi zhvillimor kërkon shfrytëzim racional të burimeve territoriale, pa e kompromituar përdorshmërinë e tyre nga gjeneratat e ardhshme. Si demokracia ashtu edhe zhvillimi duhen ndërtuar mbi bazën e dijes së shëndoshë që garanton vendime dhe veprime të mençura dhe vizionare.

Vlerat kryesore të organizatës janë:

1. Paanshmëria - EC vepron në bazë të analizave të thukta dhe gjithëpërfshirëse dhe mënjanon veprimet e ngutshme dhe impulsive. EC synon të përkrahë dhe të shtyjë përpara alternativat të cilat në bazë të hulumtimit dalin të jenë më të përshtatshmet, pavarësisht nëse masa e shoqërisë nuk e përkrahin këtë opsion;
2. Aktivizmi - Anëtarët e EC do të jenë aktivistë të cilët angazhohen në baza të rregullta për të shtyrë përpara bashkëveprimin qytetar për të përmbushur misionin e organizatës;
3. Orientimi drejt rezultateve - Anëtarët e EC janë të orientuar për të arritur rezultate, ku përpjekja nuk i kënaq pritjet e organizatës në qoftë se nuk përfundon me rezultatet e pritura;
4. Komuniteti bazë e veprimit - EC do të jetë gjithnjë pranë komunitetit, duke mësuar nga qytetarët dhe duke ndërtuar konsensus për bashkëveprimin dhe formësimin e shoqërisë.